

87 . București | Punct: Băneasa - Str. Gârlei nr. 1C și 1E | Anul: 2010

Anul: 2010

Cod RAN: 179132.13

Perioade: Protoistorie, Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: La Tène, Epoca medievală timpurie, Epoca medievală târzie, Evul Mediu, Perioada modernă

Tipuri sit: locuire, descoperire izolată

Categorii sit: Civil, Domestic, Neatribuit

Autori: Maria Beldiman, Ionuț Bocan, Valentin Victor Bottez, Sorin Cleșiu, Călin Cosma, Paul Damian, Cristina Drăghici, Eduard Silviu Ene, Mihai Florea, Constantin Haită, Alexandru Cătălin Lazăr, Cătălina Mihaela Neagu, Sorin Oanță-Marghitu, Silviu Ion Oța, Alexandru-Mircea Rațiu, Mihaela Simion, Decebal Vleja

[illegible]

Rapport

Terenul investigat prin cercetări arheologice preventive, prilejuate de intenția beneficiarului (S.C. Dragon Medical Complex S.A.) de a dezvolta imobiliar zona, se află pe malul nordic al actualului Lac Băneasa, pe partea stângă a unui meandru al Colentinei. În documentațiile de urbanism terenul figurează la adresa str. Gârlei nr. 1C și 1E, sector 1, București, respectiv caroul cadastral 1 - 2; G F. Terenul apare ca o „peninsulă” orientată NE-SV fiind înconjurat de apele lacului la E, S și V. Malurile lacului din această zonă au suferit de-a lungul timpului diferite modificări, începând cu amenajările din anii 30 ai secolului trecut până la extinderea recentă a terenului în detrimentul lacului prin depunerea de pietre și pământ și amenajarea unei noi borduri de beton. Până la sfârșitul anilor '90, terenul a aparținut Stațiunii Centrale de Cercetări pentru Cultura și Industrializarea Tutunului. Cultivarea tutunului pe acest teren a început încă din perioada interbelică când a fost înființat Institutul Experimental pentru Cultivarea și Fermentarea Tutunului. La N, terenul este separat de Strada Gârlei (o ramificație spre stânga a Șoselei București-Ploiești), de mai multe clădiri ridicate în diferite perioade, un amestec compozit de construcții din cărămidă din perioada interbelică, construcții degradate din beton din perioada comunistă (în prezent deținute de Compania de Cercetări Aplicative și Investiții), fundația unei foste benzinării, blocul-turn Romtelecom și parcuri din perioada post-socialistă.

Pe terenul cercetat sunt recognoscibile mai multe „accidente” ale configurației naturale. În primul rând, terenul este străbătut longitudinal, de la NE la SV, de un „val”, o ușoară ridicătură a terenului, care poate fi legată de o parcelare necesară cultivării tutunului. Terenul a fost divizat astfel în două părți cu suprafețe aproximativ egale. Un „val” asemănător, orientat E-V și intersectându-l pe primul, se poate observa spre capătul de SV al terenului. De asemenea, terenul este străbătut în partea de V de un drum lat de 6 m care unește Lacul Băneasa de clădirile fostei stațiuni de cercetare și, de aici, cu str. Gârlei. Drumul este mărginit la V de un șir de arbuști. Colțul de NV al terenului este ocupat de o clădire părăsită (în interior se mai păstrează dulapuri cu registre) și două sere dezafectate ale fostei stațiuni. În spatele acestora, locul este ocupat de o „plantație” deasă de arbuști și arbori care se întinde până la malul lacului, eventualele săpături în această zonă fiind foarte dificil de efectuat. De altfel, arbuștii mărginesc lacul pe aproape întreaga latură de V. În partea de S și SE, între zona de arbuști (care se întinde până la un gard distrus dar ai căror stâlpi de beton se mai păstrează) și bordura betonată care întărește malul lacului există o fâșie de teren lată de cca. 3

m amenajată (în vederea aceluiași scop al întăririi malului) prin depunerea de pietre și pământ. Partea de NE a terenului este ocupat de fosta bază de agrement Băneasa (acum restaurantul Laguna Blue) și terenuri de sport transformate în parcuri.

În funcție de aceste amenajări ale terenului din perioada în care acesta era utilizat în scopuri agricole, dublate de liziere de arbuști și copaci, terenul a fost împărțit convențional în patru sectoare, notate I, II, III și IV. Primele două sectoare (I–II) prezintă suprafețe aproximativ egale (2,25 ha), orientate NE–SV. SIII are o formă dreptunghiulară, cu suprafața 0,7 ha și se află spre capătul de S al peninsulei. SIV reprezintă de fapt spațiul de teren dinspre malul de V cuprins între cele două șiruri de arbuști care mărginesc drumul mai sus amintit și, respectiv, malul lacului. Această împărțire în „sectoare” este convențională, fiind un instrument util pentru etapa de evaluare arheologică a terenului. „Sectoarele” I–III au fost împărțite, în funcție de un ax longitudinal, în 12 carouri de 50 x 50 m, respectiv către drumul de la V și șirul de arbori de la E, în 12 carouri de 25 x 25 m.

Evaluarea terenului a constat în săparea cu un utilaj mecanic (buldo-excavator) a 84 sonde arheologice, de diferite dimensiuni (4 x 1,5 m până la 10 x 1,5 m), distribuite pe întreaga suprafață a terenului, cu excepția părții de E a acestuia, ocupată de clădiri și vegetație. Concomitent au fost efectuate măsurători geofizice în partea de S a terenului și pe traseul drumului care străbate partea de V a acestuia. Scopul cercetării a fost evaluarea potențialului arheologic al terenului, stabilirea stratigrafiei și delimitarea mai precisă a sitului arheologic. În sondele de evaluare s-a surprins aceeași succesiune stratigrafică: o depunere naturală de nisip, omogen, grad de compactare scăzut, saturat mediu, aceasta este suprapusă de o depunere de argilă de culoare galben-castanie compactă, omogenă, permeabilă, saturată mediu; această depunere este suprapusă de un strat (având grosimea de 0,30-0,35 m) de culoare cenușie, uneori cu o tentă brună, omogen, compact, grad de saturație mic și de stratul vegetal, de culoarea negru-cenușie, grad de compactare mic, nesaturat, omogen, ce conține materiale organice și, uneori, materiale arheologice moderne/contemporane.

În ciuda suprafeței mari supusă investigației, prin cele 84 de sonde excavate am reușit o delimitare a zonelor cu urme arheologice. Din acest punct de vedere, putem împărți în mod convențional suprafața terenului în trei zone. În partea de NE a terenului investigat (între țăruși de carouri 0 + 300, 75 + 300, 0 + 200, 75 + 200 m) există o zonă în care nu am descoperit complexe arheologice sau alte urme de locuire. Numărul semnificativ de sonde efectuate aici, stratigrafia surprinsă, ne îndreptățește să propunem această zonă pentru a fi eliberată de sarcină arheologică. A doua zonă delimitată în urma etapei de evaluare o constituie situl arheologic propriu-zis. Așa cum se prezenta în momentul finalizării etapei de evaluare, locuirea era orientată către malurile actualei “peninsule”. Limita sigură a sitului în interiorul peninsulei îl constituie cele două axe longitudinale (+ 50 și - 50 m) din SI și II, aici fiind descoperite câteva complexe (două cuptoare, groapa unei construcții adâncite, câteva gropi). A treia zonă delimitată este cuprinsă între cele două axe longitudinale + 50 și - 50 m; în cele câteva sonde efectuate aici, cu excepția sondejului 12A, nu am descoperit contexte arheologice, adesea stratul cenușiu fiind subțire probabil datorită lucrărilor de amenajare a „valului”. Sondajul 9 care a secționat “valul” ce traversează terenul de la N - S ne-a arătat că acesta este o amenajare din timpul funcționării fermei experimentale de cultivare a tutunului prin depunerea de pământ peste un canal de irigație străbătut de o conductă.

Pentru cercetarea preventivă a sitului am aplicat două sisteme diferite de săpătură. În partea de S a Sectorului I am optat pentru un sistem de suprafețe și șanțuri separate de martori de 1 m lățime, încercând să stabilim cât mai precis stratigrafia sitului precum și nivelul de săpare al gropilor. Terenul este puternic afectat de arături, urme ale acestora fiind surprinse în câteva secțiuni. De asemenea, în câteva complexe, chiar pe vatra unor cuptoare am găsit fragmente contemporane de sticlă. Complexele arheologice s-au păstrat doar de la limita dintre stratul cenușiu și depunerea de argilă galbenă. Ținând seama de aceste observații, în partea de V a SII și în SIV am decapat mecanic în suprafață, păstrând doar câțiva martori. În capătul de E al suprafeței decapate în SII, stratul cenușiu are o grosime mai mare (0,70 m), la limita cu depunerea de argilă galbenă fiind identificate urme ale arăturilor sub forma unor dungi paralele, orientate N-S, care afectau complexe arheologice. Acestea sunt materializări ale unor lucrări efectuate probabil în perioada interbelică (așa cum ar sugera distanța de 0,70 m dintre brazde), ulterior terenul fiind nivelat, în stratul cenușiu descoperindu-se multe materiale contemporane. Concomitent cu efectuarea decapării mecanice, cu

identificarea, cercetarea și înregistrarea complexelor descoperite au fost cercetate complexe surprinse în sondajele de evaluare. În campania din 2008 am reușit să finalizăm cercetarea în SI precum și a complexelor descoperite în etapa de evaluare, să decapăm o mare suprafață din SII și IV, unde am cercetat un număr mare de complexe, alte câteva urmând a fi cercetate în viitor. Din păcate, din cauza crizei financiare care a afectat și beneficiarul, cercetările arheologice au fost întrerupte în 2009-2010.

Săpăturile arheologice preventive au condus la identificarea și cercetarea a mai multor complexe datate în patru momente semnificative ale biografiei terenului. Locuirea Latène clasică este concentrată în părțile de S și V ale peninsulei, în apropierea malului. Partea dintr-o groapă surprinsă într-un sondaj de evaluare a fost cercetată în partea de S a terenului. Este o groapă de mari dimensiuni, cu profilul în formă de clopot, în umplutura cenușie cu multe lentile de argilă galbenă descoperindu-se o mare cantitate de fragmente ceramice caracteristice acestei epoci. În partea de V a peninsulei există un nivel marcat de câteva vetre și cuptoare cu bolta prăbușită în jurul cărora erau răspândite multe fragmente ceramice. O groapă de mari dimensiuni, de formă circulară în plan, având în umplutură multă cenușă urmează a fi cercetată.

Următorul moment biografic al terenului este reprezentat de urmele de locuire medievale timpurii (sec. VI-VII) descoperite în părțile de SE și NV ale peninsulei, către mal dar mai spre interior decât complexe din a doua epocă a fierului. Locuirea ne apare ca un sistem format din două grupuri de construcții aflate la mare distanță între ele. Un prim grup este reprezentat de șapte construcții distribuite în partea de S a SI. Celălalt grup este conturat în partea opusă, de NV a terenului, deocamdată prin trei construcții, una cercetată integral, celelalte parțial și conservate. Este probabil ca alte câteva complexe identificate în această zonă și care urmează a fi cercetate să aparțină acestei perioade. Toate construcțiile din această perioadă sunt adâncite în depunerea de argilă galbenă, cu gropile de formă rectangulară sau ovală având diferite orientări. În câteva cazuri am surprins gropi de pari; pe baza umpluturii de culoare negru-cenușiu a gropilor ce conține uneori și fragmente de bârne presupunem că pereții erau amenajați la suprafață din lemn. Nu am găsit în interiorul gropii construcțiilor fragmente de chirpici cu amprente de nuiel. Toate construcțiile aveau cuptoare. Acestea erau amenajate în două stiluri, săpate direct într-un perete al gropii, fie într-un bloc de lut cruțat în interior, de obicei la unul din colțuri. Primul tip de cuptor are în plan formă circulară cu „bolta” înaltă de 0,20-0,30 cm. Cuptoarele de al doilea tip, descoperite cu bolta prăbușită, au formă rectangulară; pe vatra acestora am găsit mulți vălătuci și fragmente ceramice. În două cazuri, construcțiile aveau două cuptoare folosite concomitent (CPL 85) fie, așa cum e cazul CPL 114, în etape de diferite, de (re)amenajare a construcției. Câteva vase întregi și cele mai multe fragmente ceramice au fost descoperite în și în preajma cuptoarelor. În umplutura construcțiilor cioburile erau asociate cu oase de animale, într-un caz descoperindu-se și un dinte uman.

Complexele medievale târzii (sec. XVII-XVIII) au o distribuție spațială asemănătoare cu aceea a vestigiilor din sec. VI-VII. Locuirea este caracterizată deocamdată (alte complexe fiind identificate și urmând a fi cercetate) prin cinci construcții și trei gropi având în umplutură multă cenușă, oase de animale și ceramică smălțuită. Construcțiile sunt adâncite în depunerea de argilă galbenă, cu gropile de formă rectangulară sau ovală în plan. În interior erau amenajate cuptoare cu bolta și vatra din cărămizi legate între ele cu lut. În aceste complexe am găsit multe fragmente ceramice smălțuite, fragmente de pipe, două inele din bronz (unul din ele fiind aurit), câteva fragmente din vase de sticlă. O monedă (kreutzer emis la 1816) descoperită la limita dintre stratul cenușiu și depunerea de argilă galbenă, în preajma unei gropi menajere medievale târzii, ar sugera faptul că locuirea continuă și în sec. XIX. Vestigiile din această perioadă aparțin unei rețele mai largi de amplasamente de tradiție istorică (Biserica Sf. Nicolae, palatul lui Bibescu), legată de istoria satului și moșiei Băneasa (menționat în documente încă din sec. XVI; Drăghiceanu 1914; Ghinea 1992; Ștefănescu 1997).

În toată suprafața decapată am cercetat un număr mare de gropi (cca. 300) fără material arheologic, cu excepția uneia în a cărei umplutură am găsit o verigă din cupru sau bronz. Multe dintre ele, de mici dimensiuni (cu diametrul de 0,10-0,20 m), aliniat, ar putea fi gropi de par. Două gropi de mari dimensiuni și adânci este posibil să fi fost destinate extragerii lutului.

Perioada de funcționare a stațiunii de cercetare este documentată de serele dezafectate, clădirea laboratoarelor invadate de vegetație în care se mai recunosc totuși urme ale fostelor ronduri de flori și ale

gardului viu care mărginea o alee, de urmele arăturilor mai sus-amintite și de obiectele descoperite prin săpături arheologice în stratul cenușiu (o monedă din 1940, fragmente de piele provenite probabil dintr-o opincă, fragmente de cărămizi, țigle, porțelan, un ștergător de parbriz etc.). În sectorul I am surprins și două gropi de mari dimensiuni (cu diametrul de 8 m) și foarte adânci (peste 3 m, adâncime la care s-a oprit excavarea mecanică) pe care le interpretăm, ținând seama de structura umpluturii lor dar și de informații oferite de martori oculari, drept cratere formate de bombe din al doilea război mondial. „Inventarul” lor era constituit din fragmente de metal („schițe”) având prins pe suprafață, nisip vitrifiat. Două șanțuri cu lățimea de 1 m, dispuse paralel, la o distanță de 6 m între ele, care străbăteau SII de la V către N mărgineau probabil un drum care a fost dezafectat la un moment dat, odată cu reamenajarea terenului cultivat. În clădirea fostelor laboratoare erau în dezordine, pe lângă legături de frunze de tutun, eprubete și alte recipiente din sticlă, țăruși metalici folosiți la marcarea parcelelor, o valiză, și o parte a arhivei și bibliotecii stațiunii de cercetare. Studiul dosarelor, inclusiv un raport pedologic al terenului efectuat de Institutul de Cercetări pentru Pedologie și Agrochimie I.C.P.A. București, dar și al seriei revistei „Buletinul cultivării și fermentării tutunului”, începând din anii '30, ne oferă detalii utile înțelegerii modului în care terenul a căpătat configurația actuală.

Note

- Situl a fost înregistrat inițial din greșeală pe un cod RAN nou, 179132.148. Cercetările s-au desfășurat însă în perimetrul sitului cunoscut ca Situl arheologic de la București - Băneasa, cod RAN 179132.13.

Informații suplimentare online

[Raportul 4623 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
